

# ANALÝZA A HODNOCENÍ JAZYKOVÉ ÚROVNĚ VYBRANÝCH POŘADŮ ČESKÉ TELEVIZE ZA 1. POLOLETÍ 2019

Martin Havlík – Lucie Jílková – Jakub Kopecký – Helena Özörencik  
(Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.)

## Úvod

Jazyková analýza, kterou jsme zpracovali, je založena na postupech a kritériích popsáných v úvodu textu *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 1. pololetí 2006*. Za primární považujeme požadavek kultivovanosti vyjadřování, kterou chápeme jako správnost a přiměřenost jazykového projevu s ohledem na situační a žánrové aspekty. Tentokrát jsme analyzovali pořady *Branky, body vteřiny*, *Černé ovce*, *Čtení do ouška*, *Kočka není pes*, *Křesťanský magazín*, *Studio Kamarád*, *Věda 24*.

## Branky, body, vteřiny

Ve svém hodnocení se vracíme k hlavnímu sportovnímu zpravodajskému pořadu *Branky, body, vteřiny* (BBV), který po desítky let neodmyslitelně patří k České (dříve Československé) televizi. Jazykový projev pracovníků sportovní redakce, kteří v pořadu BBV promlouvají, je stabilně na profesionální úrovni. Promluvy, které zde většinou znějí, jsou předem připravené psané texty, jež jsou namlouvány autory reportáží či čteny moderátory ve studiu. Vzhledem k této skutečnosti se při jejich hodnocení musíme zaměřit jednak na jejich zvukovou podobu, tj. artikulaci, frázování, tempo a práci s prozodií obecně, a tvaroslovnou stránku, jednak na textovou výstavbu, stylovou přiměřenost a srozumitelnost.

Nejprve zhodnotíme zvukový průběh a tvaroslovnou stránku promluv pracovníků ČT v BBV, tedy moderátorů a reportérů, následně pak textovou a stylovou výstavbu. Všichni moderátoři provázející pořadem patří mezi dlouholeté a zkušené pracovníky ČT. Jejich mluvní projev je na vysoké úrovni: velmi dobře artikulují, takže jejich výslovnost je srozumitelná. Až na ojedinělá škobrtnutí dodržují zásady ortoepie, a to i v takových jevech, jako je spojení jednohláskové předložky s následujícím slovem, které začíná samohláskou, náležitě tedy vyslovují např. *f ?olomouci* (symbolem ? značíme ráz) a nikoli *volomouci*. Také

jejich frázování je dobré a tempo přiměřené. Co se týče tvarosloví, je užití spisovné češtiny pro pracovníky sportovní redakce samozřejmostí, tudíž s touto prestižní podobou češtiny nemají problémy.

Největší úskalí na ně čeká v předepsané předloze, konkrétně v tom, aby věty, jež mají přečíst, nebyly příliš dlouhé a příliš spletité. Důležité také je, aby texty byly vystavěny tak, aby se postupovalo od známých informací k novým, nikoli obráceně. Ukažme si to na příkladech upoutávek (headlinů) z úvodu dvou relací, v nichž jsou představeny tři sportovní události, o nichž se bude v BBV zpravovat. Nejprve uvedeme příklad toho, kdy upoutávky nebyly k divákům příliš vstřícné, následně příklad, jak by uvození BBV vypadat mělo:

*Fotbalisté chtějí další výhru. Český tým nastoupí v evropské kvalifikaci proti Černé hoře.*

*České Budějovice chtějí posílit. Dynamo láká na Fortuna ligu exreprezentanta Sivoka.*

*Finále Stanley Cupu rozhodne sedmý zápas. Boston i díky Pastrňákovu gólu srovnal sérii.*

(Příklady zaznamenáváme ve shodě s pravopisnými zvyklostmi, interpunkci užíváme v souladu s původním intonačním členěním výpovědí.)

Takto zněly tři upoutávky uvozující jedny z červnových BBV. Každá z nich sestávala z dvou krátkých vět, vhodných k přečtení. Potud je to v pořádku. Horší je to s tím, že tyto věty jsou sestaveny tak, že jim rozumí jen zasvěcení diváci. Autoři těchto vět oprávněně předpokládají, že BBV sledují zejména ti, kteří se zajímají o sport. Předpoklad, že je sledují diváci, kteří se orientují v jakémkoli sportu, však již zřejmě oprávněný není.

Projděme si nyní upoutávky jednotlivě. V první větě první upoutávky je řečeno, že blíže nespecifikovaní fotbalisté chtějí další výhru. Není vůbec zřejmé, o jaké fotbalisty se jedná. Dále můžeme předpokládat, vzhledem k tomu, že fotbal je soutěžní zápas dvou družstev, že každý fotbalista chce výhru. Sdělení této věty tedy je, že nějací fotbalisté v minulosti již vyhráli a chtějí *další* výhru. Nic více tato věta nesděluje. O jaké fotbalisty se jedná, se divák dozví až z následující věty. Samozřejmě v televizi se pracuje nejen se zvukem, ale i s obrazem, takže případné problémy s porozuměním by mohly napomoci odstranit obrazové záběry, případně titulky. Ani ty ale nebývají vždy jednoznačné a v rychlém proudu zpravodajství je vhodnější pracovat s doslovností, explicitností, nikoli s náznakem či volnými asociacemi. Vždyť v uvedené upoutávce by stačilo již v první větě uvést, že *čeští fotbalisté* chtějí opět vyhrát.

V první větě druhé upoutávky je to obráceně než v první upoutávce: diváci se z ní dozví, odkud pochází sportovní tým, ale už ne to, o jaký sport se jedná, zde mají zřejmě divákům napovědět obrazové záběry, přesto by bylo opět vhodnější být explicitní i v jazykové rovině. Nadto autor znovu použil v daném kontextu nicneříkající sloveso *chtít*.

Podívejme se v kontrastu k výše uvedenému příkladu na úvodní upoutávky z jiných červnových BBV:

*Házenkáři vyhráli ve Finsku a postoupili na mistrovství Evropy.*

*Fotbalisté Plzně s novými posilami zahájili přípravu na novou sezonu.*

*Jan Bárta vyhrál prolog závodu kolem Maďarska.*

Zde jednotlivé upoutávky tvoří vždy jen jedna věta. V prvních dvou je uvedeno, o jaký sport se jedná, jakých sportovců se týká a zároveň i hlavní sdělení: házenkáři vyhráli, fotbalisté Plzně mají nové hráče, s nimiž zahájili přípravu. V poslední větě je to, o jaký sport se jedná, v textu ukryto ve jméně závodníka, ve slově *prolog* a v označení závodu. Nápořád je tedy vedle obrazu dost i v samotném textu. Nicméně pouhé jedno slovo by rozptýlilo od počátku jakoukoli pochybnost: Cyklista Jan Bárta.

Snad podceňujeme znalosti většiny diváků, nicméně BBV jsou zpravodajský pořad a jejich cílem je diváky zpravovat o něčem, co ještě nevědí, sdělit jim novou informaci. Není proto podle nás vhodné očekávat přílišnou obeznamenost s tématy zpráv a skrývat základní informace za truistická tvrzení, že sportovci *chtějí* tu vyhrát, tu posílit. *Chcít vyhrát* je přece podstata sportovního soutěžení.

Rozdíly ve výstavbě textů můžeme sledovat i v textech, které na upoutávky navázaly. Zatímco text o vítězství českých házenkářů je sestaven z kratších, syntakticky dobře vystavěných vět, které na sebe logicky navazují, text o nadcházejícím zápase českých fotbalistů začíná poměrně dlouhou větou a jednotlivé věty na sebe tematicky příliš nenavazují, neboť přinášejí informace, jež jsou vzhledem k předchozím větám neočekávané.

*Dobrý večer. Čeští házenkáři podruhé za sebou postoupili na mistrovství Evropy. V pátém zápase kvalifikace zvítězili ve Finsku dvacet šest dvacet čtyři. A kolo před koncem postupových bojů už o účast na šampionátu nemohou přijít.*

*Dobrý večer. Za necelou hodinu nastoupí česká fotbalová reprezentace v Olomouci ke třetímu utkání kvalifikace o postup na mistrovství Evropy. Na Andrově stadionu je taky náš reportér, David Kalous. S informacemi o sestavě, kterou na duel s Černou horou zvolil trenér Jaroslav Šilhavý.*

Stačí si udělat skladební rozbor vět, aby byl patrný rozdíl ve výstavbě uvedených vět a textů. V textu o házenkářích je v úvodní větě její podmět hned na první místě, jak odpovídá nepříznakovému slovosledu češtiny. Tento podmět, *čeští házenkáři*, je pak podmětem i obou následujících vět, v nichž je nevyjádřen. Naproti tomu v úvodní větě o zápase českých fotbalistů je podmět v úvodní větě schován až za slovesem. Rovněž v druhé větě, která začíná příslovečným určením místa, je podmět až za slovesem. Začne se v ní mluvit o redaktorovi sportovního zpravodajství ČT, nikoli o fotbalistech ani jejich zápase, o nichž byla řeč ve větě předchozí. Následující, třetí věta je syntaktickým pokračováním druhé. Zvukově však byla realizována jako samostatný celek, neboť moderátor jméno reportéra pronesl s ukončující intonací a následně se nadechl, čímž vytvořil pauzu. Pokud se v psané předloze, kterou nemáme k dispozici, opravdu jednalo o jednu dlouhou větu, je patrné, že moderátorovi se jí nepodařilo při čtení udržet pohromadě jako jeden celek. Podmět věty vedlejší vztažné, *Jaroslav Šilhavý*, je pak opět až na jejím posledním místě. Označení osoby, jíž je zde přisuzováno zvolení sestavy a o níž dosud nebyla zmínka, se tedy objevilo až v okamžiku, kdy už bylo vše de facto řečeno. Opakovaně ve svých hodnoceních upozorňujeme na to, že autoři pořadů by neměli zapomínat na to, že zatímco oni často tvoří psané texty a pracují s nimi, divákům jsou předkládány v mluvené podobě, tedy v podobě, pro niž je typický časový průběh. Diváci proto nemají možnost vrátit se k tomu, co bylo přisouzeno podmětu věty, v okamžiku, kdy se podmět pro ně nečekaně vynoří uprostřed či na konci věty. Bylo by dobré, aby autoři pořadů měli neustále na paměti bytostné rozdíly mezi psanými a mluvenými podobami češtiny a také to, že oni pro své diváky tvoří mluvené, nikoli psané texty, přestože si je většinou sami pro sebe napíší.

Shrneme-li své hodnocení mluvních projevů v BBV, můžeme konstatovat, že pracovníci sportovního zpravodajství ČT velmi dobře mluví v tom smyslu, že dobře artikulují a dobře pracují s tempem a frázováním, v pořadu užívají spisovnou češtinu, a to navzdory tomu, že tato podoba je cizí například většině sportovců, jak je zřejmé z jejich promluv. Při výstavbě svých textů by měli více dbát na jejich jasnost, jednoznačnost a snadnou receptivnost. Měli by

se vystříhat slovosledné aktualizace, implicitnosti a překvapivosti svých textů, ať už se mluví o jakékoli sportovní události či jakémkoli, třeba i velmi překvapivém, sportovním výsledku.

## Černé ovce

Publicistický magazín Černé ovce se věnuje různým problémům občanů v roli spotřebitelů, občanskoprávním sporům apod. Jeho součástí jsou reportáže, testy, rady a další spotřebitelský servis. Pořad je vysílán čtyřikrát týdně od pondělí do čtvrtka v 17:40 na programu ČT1. Naše analýza se zaměří na promluvy moderátorky Ivety Fialové a některých redaktorů podílejících se na přípravě pořadu.

Projev Ivety Fialové je z jazykového hlediska na vysoké úrovni. Moderátorka používá spisovnou, kultivovanou češtinu, bezchybně vyslovuje, mluví přiměřeným tempem, vhodně frázuje a člení výpovědi pomocí intonace, její věty mají náležitou stavbu. Celkově její projev působí přirozeně.

Také úroveň promluv většiny redaktorů vystupujících v pořadu je dobrá. Tito mluvčí zpravidla dodržují zásady správné výslovnosti, tempo jejich mluvy je přiměřené, používají spisovné tvarosloví. U některých z nich jsme však zaznamenali nevhodné intonační členění, kterému se v našich analýzách věnujeme opakovaně: klesavou intonaci v místech, za nimiž výpověď pokračuje – zpravidla následuje vedlejší věta, viz např. (klesnutí hlasem značíme ↓, stoupnutí hlasem ↑, interpunkci vypouštíme): *V pondělí jsme mluvili o novostavbě rodinného domu ↓ ve kterém se objevily praskliny ↓; Když se paní Di Lieto na jaře 2017 dozvěděla ↓ že je v exekuci ↓ a proč ↓ zaplatila na základě pokynů z městského úřadu ↑ dlužnou částku 4448 korun ↓; Bylo ujednáno že velký technický průkaz motocyklu ↑ vydá společnost (...) až po splnění podmínky ↓ že bude společností MVS Servis s.r.o. ↑ uhrazena kupní cena za motocykl ↓. Ojediněle se v promluvách redaktorů objevuje splývavá výslovnost, např. *sem motorky* bylo vysloveno jako *semotorky*.*

Pro projev moderátorky Ivety Fialové je typická hra s ustálenými slovními spojeními nebo přenesenými významy slov, jejich originální užití za účelem oživení projevu a upoutání, resp. pobavení diváka. Některé z těchto frazeologických hříček jsou vcelku povedené, nebo přinejmenším nepůsobí rušivě. Následující výpovědi např. zazněly ve dvou dílech věnovaných testování potravin: *Doporučených pět až osm minut varu uplynulo, knedlíky vyplavaly a teď vyplave na povrch i jejich chuť*; (moderátorka drží talíř se salámem:) *Dnes se vydáme do nitra Vysočiny. A ne jedné. Co všechno obsahují salámy s tímto názvem?* Jindy

působí aktualizace poněkud násilně. Jeden z dílů začíná např. po pozdravu těmito slovy: *Stříhnete si teď s námi Černé ovce. A to doslova. Otestujeme totiž zahradnické nůžky.* Černé ovce si „doslova“ může stříhnout snad jen střihač tohoto pořadu. Diváci si mohou nepřeneseně (za)stříhnout pouze keř na zahradě nůžkami doporučenými v pořadu.

V závěru pořadu moderátorka někdy spojuje pozvání diváků ke sledování příštího dílu s nějakou obecnou myšlenkou, cituje např. aforismus apod. Ne vždy se však tato snaha o ozvláštnění zcela podaří. Viz např. tento moderátorčin výrok: *Lidé prý rádi věří tomu, co si přejí, aby bylo pravda. Pokud si přejete, abychom se viděli zase příští týden, pak to opravdu bude pravda. Na viděnou v pondělí.* Návaznost druhé věty této pasáže na první je problematická. První věta dává do souvislosti přání lidí a jejich víru v platnost toho, co si přejí. Ve druhé větě moderátorka divákům tvrdí, že pokud si přejí příští týden opět shlédnout Černé ovce, pak to bude pravda. Tím je zřejmě myšleno, že pokud chtějí diváci pořad znovu vidět, mohou si jej příští týden zase pustit. Toto sdělení mělo být patrně ozvláštněno předchozím výrokem, obě věty se však bohužel nepodařilo smysluplně tematicky propojit.

Reportáže pořadu pojednávají často o lidech, kterým se děje nějaké bezpráví ze strany úřadů nebo firem. Rozhořčení redaktorů nad křivdami, které tito lidé zažívají, je podle našeho soudu někdy projevováno příliš expresivně, takže může působit až komicky: např. v reportáži o exekuci za nezaplacený odpad stojí redaktorka v jednom záběru u popelnice a svá slova *Tak to je ona (...)* *Kvůli téhle popelnici je paní Di Lieto v exekuci* zdůrazňuje údery dlaní a prsty do této nádoby na odpadky.

Shrnutí: Celkově hodnotíme jazykovou úroveň pořadu Černé ovce jako dobrou, a to především po zvukové a tvaroslovné stránce. Doporučujeme však postupovat uvážlivěji při ozvlášťování textu jazykovými hříčkami, aforismy apod. tak, aby jejich zapojení do textu nepůsobilo násilně a bylo vždy smysluplné.

## **Čtení do ouška**

Pořad Čtení do ouška je určen malým dětem. Předmětem této analýzy jsou (zhruba desetiminutové) díly, v nichž čtou z knihy pohádky velmi známí herci, a to Nina Divíšková, Libuše Šafránková, Josef Abrhám, Tomáš Töpfer a Jan Vondráček. Z jejich dlouhé herecké praxe plyne fakt, že s čtenými texty mají mnoho zkušeností. U všech mluvčích je třeba vyzdvihnout velmi pečlivou, ve všech případech srozumitelnou výslovnost, přiměřené tempo a intonování. Pečlivá výslovnost se projevuje třeba zřetelně oddělenou výslovností stejných či

podobných hlásek na hranicích slov, např. *na důkaz svých slov* (zřetelná dvě s na konci slova *důkaz* a začátku slova *svých*), *v jednom malém království* (zřetelná dvě m), *vidím mámo* (dtto), dále umístováním rázu mezi samohláskami patřícími k různým slovům (ráz značíme ?), např. *Poseidona ?o ?ochranu, moudrý ?Ezop, podal ?uzdu, bylo ?úzko* a mnoho dalších případů.

Zkušenost mluvčích se projevuje například také v tom, že promyšleně pracují s barvou hlasu, když napodobují přímou řeč různých postav, dále tím, že během čtení ve vhodné míře udržují oční kontakt s divákem.

Protože se jedná o texty čtené, zaznívá v pořadu prakticky výhradně čeština spisovná. Jedinou výjimkou je krátký „rozhovor“ Niny Divíškové se psem a kočkou, který předchází samotnému čtení. V něm zaznívá čeština nespisovná: *ňáká babička, děte od tý šály* apod.

Jen v naprosto ojedinělých případech narážíme na odchylky od spisovné výslovnosti, tou nejvýznamnější byla opakovaná zjednodušená výslovnost (*oslíčku*) *otřese*; v tomto případě by byla na místě pečlivější výslovnost dvou s: *otřes se*. Dále jsme zachytili nevhodné umístění pauzy: *Dal Helenu uvrhnout do žaláře a obvinil PAUZA ji z čarodějnictví; My psi co jsme zvlášť PAUZA citově založení*. Konečně dáváme tvůrcům pořadu k úvaze, zda je vhodné během čtení jíst; k tomu však došlo v jediném případě.

Slovní zásoba v pohádkách je přiměřená znalostem dětských diváků. Pokud se přece jen objeví nějaké neobvyklejší slovo, pak je vysvětleno, jako to třeba učinila N. Divíšková v případě slova *nebozez*.

Pozitivní jistě je, že pořad *Čtení do ouška* je tlumočen do znakového jazyka, čímž je zpřístupněn také neslyšícím dětským divákům. Ocenit je třeba také velmi vkusný a přiměřeně hlasitý hudební doprovod.

Závěrem lze konstatovat, že pro pořad *Čtení do ouška* byli zvoleni velmi dobří a zkušení mluvčí, kteří dětským divákům zprostředkovávají pohádkové texty kultivovanou češtinou.

## **Kočka není pes**

Tricetiminutový pořad *Kočka není pes* vysílal ve sledovaném období v sobotu odpoledne program ČT1. V jednotlivých dílech radili dva odborníci – Klára Nevečeřalová a Rudolf Desenský – dvěma konkrétním chovatelům psů a koček s chováním jejich domácích zvířat. Tvůrci uvádějí, že jde o pořad, který kombinuje zábavné a vzdělávací prvky. Jejich cílem tedy

patrně nebyla jen pomoc konkrétním chovatelům, ale také poskytnutí rad majitelům psů a koček obecně.

V pořadu kromě dvou jmenovaných odborníků promlouvali chovatelé, případně jejich rodinní příslušníci, a Marek Holý, jenž četl komentáře, které propojovaly předtočené záběry zachycující komunikaci odborníků s chovateli, interakce se zvířaty apod. V tomto hodnocení se vyjádříme k úrovni jazykového projevu Kláry Nevečeřalové, Rudolfa Desenského a Marka Holého a k jednomu obecnému rysu jazykové stránky pořadu.

Jazykový projev Marka Holého je typický velice pečlivou výslovností, snahou o přesné intonanční členění a živý projev. Snaze o živost projevu přičítáme například relativně častou emfatickou výslovnost hlásky *r* (značíme ji *rrr*) v částech výpovědí, na které je kladen důraz (*harrmonická domácnost*). Intonační členění, které by nebylo v souladu s obsahovým členěním výpovědi, bylo zcela výjimečné, narazili jsme spíše na situace, kdy intonační členění textu zanikalo v důsledku hlasitosti hudebního podkresu, kterým byl komentář v některých dílech doplněn. Z hlediska tvarosloví a výběru slovní zásoby byly čtené komentáře výhradně spisovné. Předpokládáme, že Marek Holý není autorem komentářů, takže k jejich formulační stránce se podrobněji vrátíme v obecném hodnocení.

Jazykový projev Kláry Nevečeřalové a Rudolfa Desenského charakterizuje široká škála jazykových prostředků, které v pořadu užívají. Zahrnuje obecnou i spisovnou češtinu a někdy také prostředky jejich profesní mluvy (*couračka, ptákolov*). Tato škála souvisí částečně s tím, že jsou zachyceni, jak promlouvají v řadě situací, například v rozhovorech s chovateli, z nichž mnoho probíhá při praktickém nácviku manipulace se zvířaty, nebo v promluvách, které jsou v pořadu prezentovány jako monologické komentáře pronášené čelem ke kameře. K různým typům komunikačních situací, které pořad zachycuje, přistupuje každý z mluvčích odlišně. Klára Nevečeřalová užívá v rozhovorech s chovateli koček obecnou češtinu (*vobrovský změny, polehávaj*), v monologických promluvách se vyjadřuje formálněji, volí prostředky spisovné (*vypadal jako nezvladatelný agresor, myslím, ovoce své práce*), někdy v kombinaci s prostředky obecněčeskými (*k nákým agresivním projevům*). Rudolf Desenský v obou typech situací promlouvá obecnou češtinou (*vodbourá i ten strach, na dlouhý šňůře, spokojenej*) a jeho projev má některé specifické individuální rysy, například v oblasti výslovnosti (*protože* vyslovuje přibližně jako *prte*). Ve všech případech je však projev obou odborníků bez obtíží srozumitelný a také vzhledem k tomu, že v pořadu nevystupují jako profesionální mluvčí, ale právě jako odborníci, je jeho jazyková úroveň přijatelná.



Určité výhrady máme k formulační kvalitě textů doprovodného komentáře a některým způsobům střihové skladby, která divákům prezentuje výběr především z materiálu zaznamenávajícího interakce chovatelů a odborníků. Divákům tvůrci pořadu mohou předložit přirozeně jen malou část tohoto materiálu, střih a doprovodné komentáře proto zásadně ovlivňují informační hodnotu pořadu pro diváky.

Vztah informační hodnoty pořadu a střihové skladby může ilustrovat následující příklad: Součástí téměř všech dílů byly záběry, které byly vybrány ze záznamu situace, během níž se chovatel a jeho pes setkali před domem Rudolfa Desenského s několika jeho psy. Z reakcí psa i chovatele na toto setkání Rudolf Desenský činil určité závěry o jejich chování, komentoval je a poskytoval chovatelům rady. V jednom z dílů (Úzkostná Doui a divoký Garfield, premiéra 16. 3.) v bezprostřední reakci na chování majitelky zazněla z úst Rudolfa Desenského mimo jiné výpověď: *řikám, nechť si ji u sebe*. Z této výpovědi vyplývá, že Rudolf Desenský dal před vlastním setkáním psů chovatelce určité pokyny, jak se během setkání chovat. Výpovědi, které by tyto pokyny obsahovaly, však v tomto ani dalších shlédnutých pořadech nezazněly. Bez jejich znalosti divák z prezentovaného materiálu pochopí, že v tomto případě podle Rudolfa Desenského chovatelka pokyny nesplnila, jen těžko však může rady, které chovatelce poskytl, zobecnit a například zvážit jejich platnost ve vztahu k vlastní situaci.

V dotočených komentářích jsme opakovaně narazili na formulační nedostatky či nepřesnosti. Relativně často se v komentářích opakovalo nelogické užití spojovacích výrazů, a to zejména ve výčtech shrnujících problematické chování psů a koček. Například ve výpovědi *Archie útočí na cizí psy, ale navíc ho irituji některé zvuky a je to velký žárlivec* mezi první a druhou větou není věcně žádný rozpor, užití odporovací spojky *ale* je proto zcela neopodstatněné. Vedle toho některé komentáře obsahovaly formulace, které obsah obrazového materiálu shrnovaly velmi vágně nebo nepřesně. Záběry ze setkání odbornice s chovatelem kocoura Mariana prezentované v díle nazvaném *Nedůtklivý Marian a nezvladatelná Ellis* (premiéra 2. 3.) byly například shrnuty komentářem *Marian nemá velké sebevědomí, s čímž souvisí špatná socializace*. O sebevědomí kocoura Mariana sice v záběrech odbornice hovořila, smyslu jejích výpovědí by však odpovídalo například spíše shrnutí *Marian nemá velké sebevědomí, což se projevuje při setkání s neznámými lidmi*.

Shrnutí: Jazykový projev mluvčích, kteří vystupují v pořadu *Kočka není pes*, byl ve sledovaném období na přijatelné úrovni. Doporučujeme tvůrcům s ohledem na informační

hodnotu pořadu věnovat větší pozornost stříhové skladbě a formulační stránce doprovodných komentářů.

## Křesťanský magazín

Křesťanský magazín vysílal ve sledovaném období v neděli program ČT2. Tvůrci uvádějí, že jde o „zpravodajsko-publicistický pořad ze světa náboženství“. Ve sledovaném období připravovalo jednotlivá vydání pořadu střídavě pražské, brněnské a ostravské studio ČT. Jedno vydání trvalo přibližně 30 minut a obsahovalo průměrně 5 tematických bloků, obvykle šlo o reportáže a rozhovory, propojených dotočenými komentáři moderátora.

V pořadu promlouvala celá řada osob, projevy pracovníků ČT však představovaly obvykle jen malou část obsahu pořadu, omezily se na zmíněné dotočené komentáře, čtený komentář k některým reportážím a informační grafiku přítomnou v některých vydáních. Ve shlédnutém vzorku pořadů jsme zaznamenali projevy moderátorů Petry Oppeltové, Adama Parmy a Kateřiny Rózsové a komentáře čtené Jakubem Slomianym a Zdeňkem Truhlářem.

Obecně můžeme konstatovat, že jazyková stránka projevů všech mluvčích je na velmi dobré úrovni. Jejich typickým rysem je velmi pomalé tempo, mluvčí náležitě artikulují, tvarosloví jejich projevů je výhradně spisovné. Ojedinele jsme zaznamenali případy regionálně příznakové výslovnosti ve vydáních připravovaných brněnským a ostravským studiem (*sto dvacet let* vysloveno se znělou hláskou *d* namísto spisovného *t* jako *stodvacedlet*). Nepříliš časté byly také případy zvukového členění výpovědí, které neodpovídalo logické výstavbě textu, jako v následující výpovědi (pronesený text zapisujeme podle pravopisných zvyklostí, vynecháváme ale interpunkci): *To je vše co se nám do Křesťanského magazínu z Prahy PAUZA vešlo*. Nenarazili jsme však na případy, v nichž by nelogické členění měnilo význam promluv nebo závažně snižovalo jejich srozumitelnost.

Výhrady máme jen k formulační stránce komentářů, které propojují jednotlivé reportáže a rozhovory, konkrétně k jazykovému ztvárnění jejich tematické výstavby. Jazykové ztvárnění tematické výstavby, explicitní uvedení témat, identifikace jejich sledu a podobně, je významné pro srozumitelnost textu, zvláště jde-li jako v tomto případě o text určený nikoli ke čtení, ale k poslechu.

Ve sledovaném období jsme narazili na případy, kdy v komentáři moderátorů nebylo téma následující reportáže či rozhovoru jasně uvedeno nebo byl způsob jeho uvedení spíše zavádějící. Například komentář uvozující reportáž o historii kostela v Rychvaldu zněl

(promluvu zaznamenáváme podle pravopisných zvyklostí): *V našem seriálu o meziválečné sakrální architektuře severní Moravy a Slezska jsme, jak již víte, zavítali do Rychvaldu. V kostele Církve československé husitské dnes mimochodem působí i první biskupka této církve Jana Šilerová.* Komentář neobsahoval explicitní uvedení tématu následující reportáže, téma bylo předznamenáno v první části komentáře (v přepisu odpovídá tato část první větě). To však mohlo být divákům bezpochyby jasné až po shlédnutí celého více než čtyřminutového bloku. Druhá část komentáře se týkala tématu, které pro reportáž nebylo podstatné, avšak mohla v divácích vzbudit očekávání, že následující část pořadu se bude týkat působení biskupky, tím spíše, že samotná reportáž o kostele začínala rozhovorem s ní.

V komentáři předcházejícím bloku rozhovorů s jedním armádním a jedním policejním duchovním zazněla formulace *budeme se zabývat duchovní službou v ozbrojených složkách a začneme hned největším problémem*, která explicitně uvedla téma, jímž se má následující část pořadu zabývat. Na komentář navázal první úsek rozhovoru s armádním duchovním, který promlouval o zformování struktury duchovní služby v armádě, neobsahoval však žádné informace, které by byly identifikovány jako *problém*. Policejní duchovní, který promluvil v bezprostředně navazujícím rozhovoru, hovořil o tom, že u policie duchovní služba neexistuje *de iure*, ale *de facto*. Tato skutečnost by pro někoho mohla problém představovat, sám mluvčí však tento ani jiný souznačný výraz nepoužil a tematický blok jeho promluvou nezačínal. Uvedení tematické výstavby v úvodním komentáři tak bylo zavádějící.

Na závěr bychom se chtěli zmínit o užívání výrazů *náboženství* a *církev*, které se přirozeně vyskytují v pořadu a například i v textech jeho webové prezentace na stránkách ČT. Výraz *náboženství* je často užíván bez přívlastku, ale z kontextu je patrné, že míněno je pouze náboženství křesťanské (tak je tomu například v úvodu citované formulaci z webové prezentace pořadu, jejíž celé znění je: *Křesťanský magazín je zpravodajsko-publicistický pořad ze světa náboženství*). Výraz *církev* se v pořadu užívá s různými přívlastky, ale také bez přívlastku a střídají se jeho podoby v jednotném a množném čísle. Například v citovaném textu představujícím pořad na webových stránkách byly užity formulace *svět domácích církví* a *duchovní, charitativní a výchovné aktivity církve* způsobem, který naznačuje, že výraz *církev* v jednotném čísle považují tvůrci za významově zaměnitelný s formulací *domácí církev*. Stejně jako u výrazu *náboženství* bychom se mohli domnívat, že implicitním přívlastkem výrazu *církev* je vždy *křesťanská*, v praxi je ale situace složitější. Narazili jsme totiž na formulace jako *Případy sexuálního zneužívání v církvi se dostaly do popředí zájmu i v Česku. Jak na ně církev zareagovala?* (šlo o titulky uvedené na webu k vydání pořadu z 26.

5.). V nich tvůrci výraz *církev* zjevně užívali nikoli v obecném významu domácí (křesťanské) církve, ale ve zcela konkrétním významu katolická církev. Například reportáž uvedená citovaným titulkem se týkala výhradně dění v katolické církvi a o církvích jiných se vůbec nezmiňovala.

Implicitní zúžení významu výrazu *náboženství* na náboženství křesťanské lze v kontextu Křesťanského magazínu chápat (i když například ve všeobecné publicistice a zpravodajství by patrně nebylo přijatelné). Užívání výrazu *církev*, který směšuje zásadně odlišné významy, však považujeme za nešťastné, a to především v pořadu, který se hlásí k ekumenickému zaměření.

Shrnutí: Úroveň mluvčích vystupujících v pořadu Křesťanský magazín je na dobré úrovni. Doporučujeme věnovat zvýšenou pozornost tomu, jak je v pořadu prezentována jeho tematická výstavba.

## Studio Kamarád

Studio Kamarád je jedním z neznámějších a také nejdéle se na obrazovkách objevujícím pořadem pro děti. Jedná se o pásmo krátkých pohádek či seriálů, které jsou propojeny krátkými vstupy, na něž je naše analýza zaměřena. Ve vstupech/scénkách se objevují jednak herci či zpěváci, jednak (plyšové) loutky promlouvající hlasy profesionálních herců.

Nejprve se zaměříme na užívání spisovné a nespisovné češtiny. Některé hračky / někteří mluvčí užívají výhradně češtinu spisovnou, jsou jimi Jů (Jiří Lábus), motýlka Otylka (Klára Sedláčková-Oltová), teta Pipeta (Lucie Pernetová) a pan Pip (Tomáš Pavelka), zatímco ostatní užívají češtinu obecnou, namátkou: *upečenej zázrak*, *novej superhrdina*, *velký plány*, *skvělý zahradnice*, *pěkný sejrový zaklínadlo* apod. O tom, že práce s těmito dvěma varietami je tvůrci pořadu zřejmě dobře promyšlená, svědčí i to, že táž mluvčí, Lucie Pernetová, užívá tyto variety v závislosti na tom, v jaké roli právě vystupuje. Pokud představuje tetu Pipetu, mluví češtinou spisovnou, pokud propůjčuje hlas plyšové myši Tryský, užívá češtinu obecnou. O tomtéž svědčí také krátký úryvek z rozhovoru Jů a Mufa, v němž každý užívá „svou“, velmi pravděpodobně již ve scénáři předepsanou, varietu češtiny:

Muf: *Vám to nepříjde podezřelý?*

Jů: *A co by nám mělo přijít podezřelé?*

Dvě postavy, Harry Šoumen (opět Tomáš Pavelka) a Jean Paul Polapil (Petr Panzenberger) již svými jmény naznačují, že se v jejich projevu objevují rysy cizích jazyků, a to angličtiny a francouzštiny. Mluví-li Harry Šoumen, pak je *r* pokaždé vysloveno přibližně tak, jak se vyslovuje v angličtině (značíme ji symbolem *ɹ*), např. *kɹása*, *odboɹníci*, *ɹampouchy*. Občas užívá celá anglická slova, nejčastěji *oh yes*, dále třeba *ale to je great*. Projev J. P. Polapila evokuje francouzštinu, a to opět především charakteristickou výslovností hlásky *r*. Dále je deformována výslovnost hlásky *ř* (ta se ve francouzštině nevyskytuje), tuto výslovnost lze asi nejlépe charakterizovat logopedickým termínem *rotacismus bohemicus* (tj. nesprávná výslovnost *ř*). I u této postavy se objevuje několik velmi běžných francouzských slov, např. *oui* (ano), *mademoiselle* (slečna), výjimečně se vyskytují reálie z historie Francie, které však díky kontextu dané scény zůstávají srozumitelné, např. *jako bych je držel v Bastile* (tj. ve vězení; ze scény jasně vyplynulo, že vězením/Bastilou se míní akvárium, v němž byly odcizené ryby).

Slovní zásoba užívaná protagonisty scének je s ohledem na dětského diváka volena velmi vhodně. Je potřeba ocenit také to, že prakticky v každém díle se objeví nějaké slovo zcela nové, originální, vytvořené zřejmě jen pro potřeby té které scény. Patří k nim třeba *plyšoman* (plyšák s mimořádnými schopnostmi, slovo nepochybně utvořené analogií se slovem *superman*), *mufomule* (Muf + formule), *Paloukovník* (název novin vycházejících na Paloučku, tj. místě, kde protagonisté scének žijí), *šálohad* (šála s vlastnostmi hada), *jehlana krutopletná* (čarodějnice). Některé originální výrazy jsou s tímto pořadem spjaty prakticky od jeho počátků, typicky *dospěláci* (a také novější *rodičáci*), *zlobišáci* a *nekňubáci*. Patrně nekonečná může být ve Studiu Kamarád řada výrazů odvozených od slova *sýr*, respektive *sejr(a)*: *planeta Marsýr*, *pohoří Transýrvánie*, *Sýrakousko*, *takový moře sejra – to by byla dobrá sejrovina*, od druhu sýra Gouda je pak odvozeno jméno smyšlené historické postavy *Goudalimil* atd. Názvy plyšových postav a všudypřítomné slovo *sýr/sejr(a)* se promítají i v titulcích uvozujících jednotlivé pohádky či seriály: *Sejryááál*, *Nikomu ani Muf*, *Famulózní pohádka* (jedna z plyšových postaviček se jmenuje *Fámula*), *Mufikanti* (tj. muzikanti); také tyto titulky svědčí o tom, že jazykové stránce Studia Kamarád je věnována mimořádná pozornost.

K užité slovní zásobě ještě uvedme jeden neobvyklý případ: v jedné ze scének se v rychlém sledu objevila slova *láčka*, *láčkovička* a *láčkovka*. Z předchozího kontextu bylo sice jasné, že jde o masožravou rostlinu, ale domníváme se, že ne každý dětský divák musí vědět, že jedna ze známých masožravých rostlin se jmenuje právě *láčkovka*. Navíc se ve scéně

nejdříve objevilo slovo *láčka*: *Copak to tu máme pro naši věčně hladovou láčku?* Starší děti si snad mohly při zaslechnutí neobvyklého slova *láčku* vzpomenout na hodiny přírodovědy, v nichž se zmiňuje i skupina *láčkovců*, tedy jednoduchých bezobratlých živočichů, jejichž pojmenování je odvozeno právě od slova *láčka*; *láčkou* se rozumí trávící dutina těchto jednoduchých živočichů. Mohl však někdo z diváků v tuto chvíli odhalit souvislost s masožravou rostlinou? Od téhož slova *láčka* samozřejmě pochází i její pojmenování: *láčkovka*; *láčkou* se v případě masožravé rostliny rozumějí lapací listy, jimiž rostlina láká, chytá a následně tráví potravu. K objasnění situace, domníváme se, nepřispělo v dané scéně ani zdrobnělé slovo *láčkovička* (tj. malá *láčkovka*): *šunčička pro láčkovičku*. Obecně lze výskyt těchto neobvyklých slov ve scéně přivítat, neboť nepochybně pomáhají k rozšíření slovní zásoby dětí, mělo jim však být věnováno více prostoru, měl být vysvětlen jejich význam.

V rolích muzikantů/mufikantů se tradičně objevují Filip Cíl a Tomáš Kůgel. Často zpívají písničky složené opět na míru tomu kterému dílu Studia Kamarád. Množství originálních písničkových textů, které v rámci tohoto pořadu neustále vznikají, je potřeba jednoznačně vyzdvihnout. Spíše výjimečně interpretují Filip Cíl a Tomáš Kůgel písně převzaté, většinou obecně velmi známé, např. *Mravenčí ukolébavku* od autorské dvojice Svěrák–Uhlíř. Písničkové texty vždy dobře korespondují s tématem předcházející scénky. Drobnou výhradu lze mít ke slovu *žerem*, které se objevilo v díle věnovaném hokeji. V písni zazněla slova: *Boj i prohry berem, my hokej prostě žerem*. Domníváme se, že negativně expresivní výraz *žerem* není v tomto typu pořadu příliš vhodný. Podobným výrazem, který by bylo jistě možné nahradit nějakým neutrálnějším synonymem, je *fujtajbl*: *fujtalbl, co je to za nekňubáckej vejmysl*.

Vrátíme-li se ještě k textům písní, lze uvést jednu nepřesnost výslovnostní. V jednom z nich opakovaně zazníval verš *život není bída*. Slovo *bída* v něm zní jako *mída*, což snižuje celkovou srozumitelnost písničkového textu. K výslovnosti uveďme ještě jeden postřeh. Jeden z muzikantů mluvil v jednom díle s plnými ústy, což jednak jeho řeč činí hůře srozumitelnou, jednak je mluvení s plnými ústy obecně považováno za společensky nevhodné.

Obecně můžeme říci, že protagonisté Studia Kamarád jsou zkušenými mluvčími, kteří své role dobře zvládají, drobné výhrady k jejich projevu jsme uvedli výše. Práci s jazykem je v případě tohoto pořadu potřeba vyzdvihnout, v jeho rámci neustále vzniká mnoho nových výrazů a originálních písničkových textů. Opakovaně dáváme tvůrcům pořadu ke zvážení, zda

je vhodné užívání obecné češtiny, která není varietou užívanou na celém území České republiky.

## Věda 24

Věda 24 je 25minutový pořad, který je věnován aktuálnímu dění v české i světové vědě. Ve sledovaném období byl vysílán jednou týdně v neděli v 18:30 na programu ČT24. Moderátory pořadu jsou Daniel Stach a Jaroslav Zoula (většinu dílů uváděl D. Stach). V této analýze se zaměříme zejména na úroveň jejich projevu.

Celkově lze konstatovat, že promluvy D. Stacha i J. Zouly jsou srozumitelné a kultivované, oba užívají zpravidla spisovné tvarosloví i slovní zásobu. Projev D. Stacha je velmi živý, posluchače dokáže upoutat nejen hlasovým ztvárněním promluvy, ale také neverbálními prostředky, jako je kultivovaná gestikulace a mimika (zejména častý úsměv). Ve svém projevu však někdy sklouzává k rychlejšímu tempu, které není zcela přiměřené často poměrně komplikovaným problémům, o nichž pořad pojednává, a divákům tak může působit potíže s porozuměním textu. Rychlejší mluvní tempo obvykle také vede k méně pečlivé výslovnosti. U D. Stacha se vyskytují případy nezřetelné či redukované artikulace, např. podoby *kůli/kuli* (místo *kvůli*), *vtřebat* (místo *vstřebat*), *hydrometrologického* (místo *hydrometeorologického*), *astroid* (místo *asteroid*). Ve větě *Pohánět ji/je mají stejné motory...* je samohláska v zájmenu příliš otevřená, takže není zcela zřejmé, zda se jedná o zájmeno *ji*, nebo *je*; z kontextu lze sice vyvodit, že má jít o tvar *ji*, protože je řeč o raketě New Glenn, posluchač však může být touto nezřetelnou artikulací ve snaze o porozumění textu znejistěn. Dále jsme v projevu D. Stacha zaznamenali krácení dlouhých samohlásek, viz např. *do vesmíru, potapěč*; s vyšším tempem řeči souvisí zkracování koncovek, a to především na konci věty, kde se tempo ještě více zrychluje: *archeologove, výběr patrtneru, ze základu této stavby, 500 kilometru, z desátého století* apod. Občas u něj také dochází ke splývání stejných hlásek na hranici slov, např. spojení *pětačtyřicet tun* vyslovil jako *pětačtyřicetun* nebo spojení *Bezos zveřejnil* jako *bezos:veřejnil* – v tomto případě splýnutí hlásek *s* a *z* a prodloužení výsledného *s* (v příkladu je prodloužení označeno dvojtečkou) způsobilo, že místo náležitého *zveřejnil* zaznělo *sveřejnil*. Na druhou stranu tento mluvčí náležitě užívá tzv. ráz (značíme jej ?) ve spojení typu *výrobu ?a ?energetiku; že ?i když* apod.

Intonační členění výpovědi D. Stacha je zpravidla náležité, občas však užívá klesavou intonaci v místě, kde výpověď ještě nekončí (typicky před navazující vedlejší větou), namísto

by tedy bylo stoupaním hlasem; viz např. tyto věty (klesnutí hlasem značíme ↓): *Tomu má pomoci nosná raketa New Glenn ↓ která má na nízkou orbitu vynést až 45 tun nákladu ↓; Nová kniha (...) představuje i objekty ↓ které předcházely velkolepé gotické výstavbě ↓.*

Tento intonační nedostatek je mezi moderátory a redaktory mnoha pořadů ČT poměrně rozšířený (viz naše starší analýzy). Také v pořadu *Věda 24* jsme jej kromě moderátora D. Stacha zaznamenali i u některých redaktorů, a to nejen před vedlejší větou, ale i uvnitř vět, viz např.: *Podle organizace je to společně se změnou klimatu ↓ vůbec největší problém pro lidské zdraví ↓; Za neustávající nárůst počtu úmrtí ↓ kvůli takzvaným nepřenositelným chorobám ↓ může pět hlavních faktorů ↓.* V těchto případech nevhodná intonace značně narušuje přehlednost výpovědi.

D. Stach dále někdy v přísudcích užívá přídavná jména odvozená z přičestí trpných namísto náležitých trpných přičestí: *Rover najede na plošinu a je snesený* (místo *snesen*) *na povrch; Podle toho je i vybrané* (místo *vybráno*) *místo přistání.* V kultivovaných projevech přitom výrazy *snesený* nebo *vybraný* nevyjadřují děj, ale stav chápaný jako vlastnost, v uvedených kontextech, v nichž jde o vyjádření děje, je proto namístež užívat trpná přičestí.

Moderátor J. Zoula promlouvá přiměřeným tempem, zpravidla užívá vhodnou intonaci a frázování. I u něj se však objevuje klesavá intonace v místech, po nichž výpověď pokračuje (srov. výše). Výslovnost tohoto moderátora vykazuje určité nedostatky, typické je pro něj zejména krácení dlouhých samohlásek, viz např. *navazali, návrh* (místo *návrh*), *v medicíně, výzkumníci* (místo *výzkumníci*), *vulkan, díky; v Indickém oceánu vyrostla nová sopka* apod. Na rozdíl od D. Stacha není Zoulovo zkracování ovlivněno vyšším mluvním tempem, ale pravděpodobně nářeční výslovností. Některé hlásky, zejména na konci slova, vyslovuje tento moderátor málo zřetelně, takže není vždy na první poslech srozumitelná např. koncovka jména nebo slovesa. V jeho projevu se objevuje zjednodušená artikulace, např. *štyřicet* místo *čtyřicet*, *rošířen* místo *rozšířen*, *věci* místo *vědci*, *oxforské* místo *oxfordské* apod. Kromě toho jsme u něj zaznamenali odchylky od náležitého slovosledu (*Přesto zrod nového vulkánu byl pro geology překvapením* místo *Přesto byl zrod nového vulkánu pro geology překvapením*) nebo nevhodné užití předložky *díky* v negativní (popř. neutrální) výpovědi: *Silnější zemětřesení se začala díky této nové sopce objevovat zhruba od loňského května.*

Většina částí pořadu je přehledně a logicky strukturována, některé pasáže jsou však z hlediska výstavby textu problematické. Srov. např. následující úsek promluvy D. Stacha věnované stavbě svatovítské katedrály (za účelem snadnějšího odkazování jsou jednotlivé věty očíslovány):



1. Ve 14. století bylo pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství a začala výstavba gotické katedrály. 2. Tehdy vznikly části, které se dochovaly dodnes. 3. I když byly třeba v průběhu staletí upravovány. 4. Jako architekta povolal z Francie Karel IV. Matyáše z Arrasu. 5. Po jeho smrti pokračoval Petr Parléř. 6. Velká věž potom vznikla během několika historických období. 7. Stavba začala také ve 14. století, přerušily ji ale husitské války, v 16. století ji pak zničil požár. 8. Až potom dostala své nové zakončení.

Informace o Velké věži uvedené ve druhé polovině úseku rozvíjejí, resp. částečně konkretizují téma prvních tří vět: jak vyplývá z vět 6–8, Velká věž patří k těm částem katedrály, jejichž stavba začala ve 14. stol. a v průběhu staletí byly upravovány, o kterých se mluví ve větách 1–3; jak také vyplývá z fotografií věže provázejících danou pasáž, dochovala se tato část katedrály dodnes (srov. 2. věta). Uvedená návaznost vět 6–8 na věty 1–3 však v textu není nijak explicitně vyjádřena (nabízela by se např. formulace *Jednou z částí katedrály, jejichž stavba začala ve 14. stol., je Velká věž...*) a snadnému pochopení tohoto vztahu stojí v cestě také fakt, že mezi uvedené pasáže jsou vloženy věty 4 a 5, které návaznost narušují. Tyto dvě věty by proto bylo vhodnější v zájmu přehlednosti přesunout jinam, např. mezi věty 1 a 2. Lepší orientaci v textu by dále pomohlo, kdyby bylo nejprve uvedeno, že stavba věže začala ve 14. stol. (7. věta), a teprve pak by následovala informace, že věž vznikala během několika historických období (6. věta).

Kromě toho při sledování pořadu nemusí být zcela jasné, k čemu se vztahuje výraz *také* v sedmé větě. Odkazovat přitom zřejmě může jen k první větě, tj. vyjadřuje, že stavba Velké věže začala *také* ve 14. století, stejně jako bylo ve 14. století pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství a začala výstavba gotické katedrály. Toto propojení informací z osmé a první věty klade na diváka poslouchajícího mluvený text značné nároky, protože ve chvíli, kdy zní osmá věta, si už nemusí obsah první věty přesně pamatovat. Užití slova *také* v daném kontextu je však problematické rovněž proto, že znejišťuje diváka v tom, zda je Velká věž vůbec součástí svatovítské katedrály: jestliže ve 14. stol. začala výstavba gotické katedrály a *také* stavba Velké věže, může divák z dané formulace nabýt dojmu, že se věž nachází mimo katedrálu. Vhodnější by tedy bylo uvést, že stavba Velké věže probíhala v rámci stavby celé katedrály.

V sedmé větě je dále problematické užití výrazu *stavba* a odkazování na něj pomocí osobního zájmena *ji*. Výraz *stavba* má tyto významy: 1. úprava zemního povrchu a vytváření konstrukčního díla: *stavba domu*; 2. výsledek této činnosti, (vy)stavěný objekt: *zděná, panelová stavba*. V první části sedmé věty *Stavba začala také ve 14. století, přerušily ji ale*

*husitské války* se evidentně jedná o první význam, tj. o stavbu jako činnost. Ve druhé části (v 16. století ji pak zničil požár) však už jde o druhý význam, tj. o stavbu jako objekt, výsledek činnosti. Druhý význam je pak přítomen i v následující osmé větě: *Až potom dostala své nové zakončení*, v níž je slova *stavba* nevyjádřeným podmětem. Při odkazování na určitý výraz by přitom měl být význam tohoto slova vždy zachován. V sedmé větě proto měl být při změně významu výraz *stavba* buď zopakován, nebo spíše použito jeho synonymum (např. *věž*).

Shrnutí: Přes uvedené dílčí nedostatky hodnotíme jazykovou úroveň pořadu jako dobrou. Tvůrcům pořadu bychom doporučili věnovat zvýšenou pozornost tematické výstavbě textů pojednávajících často o značně komplikovaných problémech, která by přispívala k jejich větší přehlednosti a srozumitelnosti. Oběma moderátorům pak doporučujeme usilovat o pečlivější výslovnost, která by zvýšila kultivovanost jejich projevu a rovněž usnadňovala porozumění textu.